

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

บรรดาประเทศเพื่อนบ้านของไทยในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนล่างทั้ง 4 ประเทศ คือ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีความใกล้ชิดทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีกับประเทศไทยมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยและคนลาวมีเชื้อสายเผ่าพันธุ์เดียวกัน มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม ศาสนา และภาษาจากชมพูทวีปเหมือนกัน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2527: 10) ประเทศไทยกับลาวมีความผูกพันกันมานาน สามารถติดต่อสัมพันธ์กันได้โดยไม่ต้องใช้คนกลาง เป็นล้าม มีความคล้ายคลึงในด้านภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคสำคัญ (สมาคมไทย-ลาว ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2541: 43) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาวนั้นเป็นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดจนมีคำพูดติดปากว่า ความสัมพันธ์ไทย-ลาวนั้นเป็นเหมือน “บ้านพี่เมืองน้อง” ดังเพลงลูกทุ่งเพลงหนึ่งที่มีเนื้อร้องค่อนข้างกินใจว่า “ลาวกับไทยก็พี่น้องกัน เหมือนดังข้าวเหนียวติดมือ” (นาถฤดี มณีนคร, 2541: 63) ทั้งนี้เนื่องจากมีปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันในประวัติศาสตร์ หรือเชื้อสายคนไทยหรือไตของประชาชนทั้งสองประเทศ ซึ่งมาจากต้นกำเนิดเดียวกัน จึงมีรูปร่าง ผิวพรรณ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตอย่างเดียวกัน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540: 13)

ในประวัติศาสตร์ ไทยและลาว มีการอยู่ร่วมกันและใกล้ชิดตลอดระยะเวลาอันยาวนาน มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้งระหว่างชนชาติทั้งสอง เคยเป็นทั้งพันธมิตรและศัตรูกันในบางครั้ง แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นพันธมิตรมากกว่าศัตรู ทั้งนี้เพราะความผูกพันระหว่างคนไทยกับคนลาวมีอาจตัดขาดแบ่งแยกออกจากกันได้ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2527: 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประชาชนไทย-ลาวที่อาศัยอยู่ในบริเวณตลอดชายแดนทางภาคเหนือและภาคอีสานของไทย (มิตรสัมพันธ์, 2531: 77) ตั้งแต่จังหวัดเชียงรายจนถึงจังหวัดอุบลราชธานี ประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงล้วนมีวัฒนธรรม ประเพณีเดียวกัน มีศาสนา ความเชื่อในสิ่งเดียวกัน และผูกพันเป็น

ญาติมิตรกันมานับแต่โบราณกาล จะเห็นได้จากการที่ประชาชนสองฝั่งโขงข้ามไปมาหาสู่กันร่วม งานประเพณีต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ (ศูนย์พัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ-ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2541: 23) ความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องยังคงมีความแน่นแฟ้น แม้ในปัจจุบันจะถูกแบ่งแยกกันอยู่คนละประเทศแต่ก็ยังไปมาหาสู่กัน ยังคงความเป็นพี่น้องและเกี่ยวดองกันโดยสายเลือดอยู่อย่างแต่ก่อน (มิตรสัมพันธ์, 2531:77) แม้ว่าในช่วงยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาวจำต้องชะงักไปในระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างกันในลัทธิอุดมการณ์ที่ประเทศทั้งสองยึดถืออยู่ แต่นั่นก็มิได้ทำให้การไปมาหาสู่ การติดต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและคนลาวที่อาศัยอยู่บนสองฝั่งโขงต้องขาดสะบั้นลงแต่อย่างใด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง หลายครั้งมีความขัดแย้งระหว่างกัน จนในบางครั้งได้กลายเป็นสงครามระหว่างสองชาติ (มณฑล คงแถวทอง, 2539: 1) ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจและบาดหมาง จนกระทั่งเหินห่างกันไป เช่น เหตุการณ์ในช่วงสงครามอินโดจีน ไทยและลาวมีความหวาดระแวงสงสัยระหว่างกัน และเมื่อเกิดปัญหาชายแดนกรณี 3 หมู่บ้าน ที่จังหวัดอุดรธานี ในปี ค.ศ. 1984 และกรณีบ้านร่มเกล้าที่ จังหวัดพิษณุโลก ในปี ค.ศ. 1987-1988 ที่ได้มีการต่อสู้กันทางทหารอย่างรุนแรง (สุรัชย์ ศิริไกร, 2538 :276) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองจึงสะดุดชะงักลงในตอนต้น เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากกรณีพิพาทบ้านร่มเกล้า เมื่อปี 1988 ยุติลง ได้มีความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะปรับความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งก็ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง (อาสา สารสิน ในวันเพ็ญ สุรฤกษ์ บก., 2541: 7) ความสัมพันธ์ไทย-ลาว เริ่มเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อลาวได้เริ่มทบทวนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศในปี ค.ศ. 1986 โดยใช้นโยบายจินตนาการใหม่ และประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เรียกว่า “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (New Mechanism) มีการขยายการเปิดประเทศ การอาศัยกลไกการตลาดและการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อสนับสนุนการผลิตเพื่อการส่งออก นอกจากนั้น ลาวยังได้ปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ จีน ไทย พม่า อาเซียน สหรัฐอเมริกา และกับประเทศยุโรป ตะวันตกอื่น ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ และขยายการลงทุนจากต่างชาติ ในขณะเดียวกันที่ประเทศไทย ภายใต้การนำของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศใช้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบอินโดจีนเป็นสนามการค้า” สนับสนุนให้นักธุรกิจไทยค้าขายและลงทุนใน 3 ประเทศอินโดจีน ซึ่งในขณะนั้น นายโกสอน พมวิหาน อดีตประธานประเทศลาว ก็ได้ตอบรับนโยบายของไทยเป็นอย่างดี โดยต้อนรับนักธุรกิจและนักลงทุนจากไทยที่เริ่มเข้าไปทำการค้าในประเทศลาว ในปลายปี ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา (สุรัชย์ ศิริไกร, 2538:268-269, 276)

นอกจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทั้งในส่วนของลาวและของไทยที่โอนอ่อนเข้าหากันแล้วก็เกิดการเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคและของโลกตามมาอีก โดยเฉพาะการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา หลังจากที่ฝ่ายแรกได้เข้ายึดครองมากกว่า 10 ปี อีกกรณีหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของโลกจากการเผชิญหน้าทางอุดมการณ์ของฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็นมาสู่ยุคของการลดความตึงเครียด และความร่วมมือกันของโลกยุคหลังสงครามเย็น นับแต่ปี ค.ศ. 1988 เรื่อยมา จนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายในที่สุดในปลายปี ค.ศ. 1991 ทั้งหมดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอกที่ส่งผลกระทบในทางที่ดีต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว (พันธุ์สุรย์ ฤควัด 2540: 60-61, 88-93)

ต่อมาเมื่อปี 1991 สมัย นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองมีผลคืบหน้าดียิ่งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะความพยายามของทั้งสองฝ่ายที่จะหันหน้าเข้าหากัน และแก้ไขปัญหาระหว่างกันด้วยความจริงใจและจริงจัง รัฐบาลไทยในขณะนั้น ได้ประกาศนโยบายชัดเจนที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะลาว โดยมุ่งขจัดความระแวงสงสัยระหว่างกัน และวางรากฐานความร่วมมือระยะยาว แนวนโยบายหลักของรัฐบาลคือ ไทยกับลาว และกับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ต้องก้าวหน้าไปด้วยกันอย่างมั่นคงและมั่งคั่ง ซึ่งความมั่นคงและมั่งคั่ง พร้อมกับเสถียรภาพของลาวและเพื่อนบ้านอื่น ๆ จะเป็นประโยชน์กับไทยโดยตรง เพราะจะนำไปสู่ความเจริญร่วมกันในภูมิภาค (อาสา สารสิน ในวันเพ็ญ สุรฤกษ์ บก., 2541: 7)

ความสัมพันธ์ไทย-ลาว ได้รับการส่งเสริมเกื้อกูลจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม การพูดภาษาเดียวกัน การนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน การมีนโยบายที่ต่อเนื่องของไทยที่เน้นเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านที่ได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ การที่ลาวเปิดประเทศมากขึ้น และปฏิรูประบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาดในปี 1986 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ความสำเร็จของไทยและลาวในอีกขั้นหนึ่งคือการที่ทั้งสองประเทศได้จัดทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกัน (Treaty of Amity and Cooperation) ในกรอบของอาเซียน เมื่อ กุมภาพันธ์ 1995 ที่ได้มีการยืนยันว่าจะเคารพในเอกราชและไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน รวมทั้งตกลงจะระงับข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี (กรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ, 2541: 6) และล่าสุดจากการที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยสมบูรณ์ เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1997 ก็นับเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสองทั้งในแบบทวิภาคีและพหุภาคี

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวดีขึ้นตามลำดับ เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่ค้างค้ำอยู่ กำลังได้รับการแก้ไขให้หมดไปเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นปัญหาหลักที่เป็นปัญหาค้างคาใจของทั้งสองฝ่าย ซึ่งต้องแก้ไขอย่างจริงจัง ประกอบด้วย (1) ปัญหาเขตแดนและชายแดน (ซึ่งยาวกว่า 1,800 กม.) (2) ปัญหาเรื่องคนปดี่ หรือกลุ่มบุคคลผู้ไม่หวังดีต่อรัฐบาลลาวและต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว และ (3) การทำธุรกิจของฝ่ายไทยในลาวที่มุ่งหาผลประโยชน์ฝ่ายเดียวในระยะสั้น (อาสา สารสิน อ้างในวันเพ็ญ สุรฤกษ์ บก., 2541: 10) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักธุรกิจไทยบางส่วนมีเล่ห์เหลี่ยม ขาดความจริงใจต่อกัน ไม่ได้มองว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น จะกระทบความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้ (บงกช หงษ์คำมี, 2539: 92)

จากการที่ไทยเป็นประเทศคู่ค้าและเป็นประเทศที่เข้าไปลงทุนในลาวรายใหญ่ที่สุด รวมทั้งเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลาวซึ่งมีมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 200 ล้านบาท ในสมัยของรัฐบาล นายอานันท์ ปันยารชุน นั้น ก็หาได้ทำให้ลาวคลายความหวาดวิตกเรื่องการถูกรอบงำทางวัฒนธรรมโดยผ่านการสื่อสารทางวิทยุและโทรทัศน์ของไทย เนื่องจากความใกล้ชิดติดกันของทั้งสองประเทศและมีความกลัวว่าปัญหาการจราจรและการลักลอบสินค้าจะระบาดเข้าไปในลาวโดยผ่านทางสะพานมิตรภาพที่เชื่อมระหว่างประเทศทั้งสอง ซึ่งไม่เฉพาะแต่ประเทศลาวเท่านั้นที่มีความวิตกกังวลในเรื่องนี้ ประเทศเวียดนาม และกัมพูชา ต่างก็รู้สึกหวั่นเกรงการเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศตนจากนักธุรกิจไทย ที่เข้าไปลงทุนเพื่อให้ได้ผลกำไรในระยะสั้นไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน โดยเฉพาะการค้าไม้ในลักษณะทำลายป่า การลักลอบขนส่งสินค้า การลงทุนในธุรกิจค้าประเวณี เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลไทยก็ได้เพียงแค่ตักเตือนนักธุรกิจเหล่านี้เท่านั้น แต่ไม่เฝ้าควบคุมพฤติกรรมได้ จากเหตุนี้เองทำให้ประเทศไทยหมดความน่าเชื่อถือลงไปเรื่อย ๆ ในสายตาของประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศลาว (โคริน เฟื่องเกษม, 2538: 39)

นอกจากนี้ อุปสรรคในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวยังคงมีปรากฏบ่อยครั้งที่เป็นการแสดงออกทางคำพูด การพาดหัวข่าวของสื่อมวลชนและมุขตลกต่าง ๆ ของนักแสดง ซึ่งแสดงออกในลักษณะที่ไม่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และความคิดที่ว่าประเทศไทยเหนือกว่าลาว นับได้ว่าเป็นปัญหาพื้นฐานหลักปัญหาหนึ่งในความสัมพันธ์และมิตรภาพไทย-ลาว การมีทัศนคติทางลบ ความหวาดระแวง และความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ที่ผ่านมาในอดีตและในบางครั้งปัญหากระทบกระทั่งของทั้งสองฝ่ายเกิดจากความไม่เข้าใจหรือความอ่อนไหวเกินควร เช่น การใช้คำว่า ไทยกับลาวเป็นพี่น้องกัน ซึ่งคนไทยไม่ได้คิดอะไร แต่คนลาวคิด นั่นคือ ใครเป็นพี่เป็นน้อง ไทยเป็นพี่ใช่ไหม และลาวเป็นน้องที่ถูกพี่เอารัดเอาเปรียบใช่หรือไม่ ความหมายของบ้านพี่เมืองน้องของฝ่ายลาวคือ ญาติที่ไม่ใช่ไทยเป็นพี่ และลาวเป็นน้อง ดังที่คนไทยมักตีความหรือตลกไทยบางครั้งจะใช้เรื่องของลาวเป็นมุขตลก ทำให้คนลาวสะท้อนใจ

ไทย-ลาว และลาว-ไทย สายใยความสัมพันธ์ความผูกพันฉันท์ญาติพี่น้องระหว่างสองประเทศ นับตั้งแต่ยุคสมัยของบรรพบุรุษในอดีตสืบเนื่องเป็นระยะยาวนานมาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรดาประชาชนผู้อาศัยอยู่ตลอดแนวสองฟากฝั่งที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ดังคำกลอนที่ว่า “ไปฝั่งโน้นได้กินปลา มาฝั่งนี้ได้กินข้าว” (คณะผู้จัดทำหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว, มปป.) ถึงแม้ว่าไทย-ลาวจะมีความผูกพันและใกล้ชิดกันมากเพียงใดก็ตาม ก็ย่อมที่จะมีการกระทบกระทั่งกันอยู่บ้างเป็นเรื่องธรรมดาของคนใกล้ชิด และยังการที่มีภาษาพูดที่ใกล้เคียงกัน สามารถเข้าใจกันได้ง่ายและไม่ต้องใช้ล่ามแปลนั้น ก็เป็นไปได้ทั้งในด้านดีและในด้านร้าย ในด้านร้ายสามารถทำให้เกิดกระทบกระทั่งกันและเป็นชนวนของความขัดแย้งที่จะนำไปสู่ความบาดหมางและไม่เข้าใจระหว่างกันได้ นับว่าเป็นจุดประาะบางที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาวได้เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างหนึ่งของงานเขียนชิ้นหนึ่งของผู้เขียนคนไทยที่ใช้ภาษากระทบกระทั่งเปรียบเทียบเปรยคนลาวโดยขาดความยั้งคิด และนักศึกษาลาวที่เรียนหนังสืออยู่ในเมืองไทยได้กล่าวถึงเรื่องนี้จากปากต่อปาก ก็คือข้อความตอนหนึ่งของหนังสือพอกเก็ตบุ๊ก ยายเฒ่า วอนสอนหญิง (2534) ที่เขียนโดยนักวิชาการท่านหนึ่งในหัวข้อ “เกิดเป็นไทย อย่ามีใจเป็นลาว” ที่ได้กล่าวพาดพิงถึงนิสัยส่วนตัวของผู้หญิงลาวว่าเป็นคนช่างขอ

“อู๊ยตุ๊กตาหมี น่ารักจังเลย ขอได้ไหมนี่”

“มะม่วงมัน นกกิน นกกิน ขอมังงซี”

“อยากไปซื้อของเซ่นทรีต ขั้บรดไปส่งหน่อยได้ไหมละ”

คำขอพรังพรูออกจากปากเจ้าหล่อนเหมือนพิรุณทะกั่วร่วงไม่หยุด ผู้หญิงอะไรเกิดเป็นไทยหัวใจเป็นลาวเป็นลูกอีช่างขอ ไม่รู้จักเกรงใจคนเอาเสียเลย คนที่เป็นอย่างนี้ไม่ค่อยรู้ตัวหรอก คิดว่ามันเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เลยทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย สังเกตดูคนที่เป็นอย่างนี้ถ้าสืบดูตามต้นตระกูล เพื่อเกาเหล่ออกแล้วดูเหมือนแม่ก็จะเป็น ยายก็จะเป็น ก็เลยคิดว่าความเป็นลาวเป็นสิ่งที่สืบทอดทางโครโมโซม มันติดอยู่ในสายเลือด สาวไทยแบบนี้คงแต่มาอาศัยแผ่นดินไทยเกิด แต่ดวงจิตและวิญญาณเธอเป็นอีลาวช่างขออย่างแท้จริง แก้วใจลำบาก นอกจากเอาเซโมโกลบินมาล้างผงซักฟอกซักสามเที่ยว ผู้หญิงที่ขาดความเกรงใจ

คนอย่างนี้อยู่กับเพื่อนฝูงเขาก็ขยะแขยง อยู่กับผู้ชาย เขาก็ขยาด ของดีถ้าเขามีเขาก็ไม่อยากให้ดูเดี๋ยวกี้ เผลอไปขอเขากอีก ผู้ชายคนไหนใครเขารู้นิสัยเข้า เขาก็จรีลี ถ้าเขาจะเป็นเจ้านูญหุ่ม เขาก็ทำได้เฉพาะ ช่วงเจาะไข่แดง ถ้าได้ไปแล้วเขาก็คงเปิดแนบเหมือน กัน เพราะใคร ๆ ก็รู้ว่าไข่แดงเท่านั้นที่ราคาแพง ไข่ ขาวน่ะมันถูก เขาไม่ยอมเสียมาก ๆ เพื่อกินไข่ขาวที่ เหลือหรือกระบังกิเลสตัณหาเสียบ้างเถอะ อะไร ๆ มันก็ของนอกกาย ที่ใช้ของเราก็จึงเก็บรักษาแต่ที่ ไม่ใช่ของเราก็อย่ไปมีคัณหา อยากได้ของคนอื่น เขา เขามายากล้าปาก เขามีน้อย รู้จักเกรงใจ เขาม้าง บางทีถ้าไปเอ่ยปากขอเขาเข้า เขาก็น้ำท่วม ปากพูดไม่ออก ก็ได้แต่บอก “ตามใจ เอาไปสิ” เต็มใจไม่เต็มใจก็ยอมให้ไป ก็ด้านขอมมาแล้วนี่มา แล้วมันต้องจำใจให้ละ

ข้าราชการไทยที่เป็นใหญ่เป็นโต หากู้ครอง อย่าไปจ้องเอาแบบนี้มาเชียวละ เพราะ ไม่งั้นคุณเธอ ทั้งหลาย จะมาเป็นหลังบ้านแทน 10% มีเพื่อนสนิท เป็นผู้รับเหมา และผู้ยื่นซองประมูลจนถึงวันนี้ คิดว่า ผู้ใหญ่ไทยพลอรักสาวไทยหัวใจเป็นลาวไปหมดแล้ว

ตัวอย่างข้างต้นเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงทัศนคติในเชิงลบของคนไทย คนหนึ่งที่ถูกละเลยโดยคนลาว ซึ่งไม่น่าจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะกับนักวิชาการที่มีชื่อเสียงและมีผู้ รู้จักทั่วประเทศ ความรู้สึกนึกคิดที่ถ่ายทอดออกมาเป็นข้อความสาธารณะเช่นนี้ คงไม่ถือเป็น ความคิดเห็นหรือทำที่ส่วนตัว แต่ตรงข้ามกัน อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ความเข้าใจผิดและก่อให้เกิด ขอบาดหมางในจิตใจ หากหนังสือนี้มีการเผยแพร่กว้างขวางออกไปก็จะมีผลกระทบอย่างยิ่ง ต่อความรู้สึกของคนทั้งสองประเทศได้ และที่สำคัญคือ เป็นตัวอย่างของการทำให้เกิดปัญหาภาพ ลักษณ์ด้านลบของประเทศไทย และคนไทยแก่คนลาว เป็นสาเหตุให้เกิดการมีอคติ ความไม่ไว้ วางใจ สงสัยและคลางแคลงใจในการคบค้าสมาคมระหว่างไทย-ลาวในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

ข้อความที่กล่าวมาพอจะเป็นนิทัศน์อุททาหรณ์ได้เป็นอย่างดีว่ายังมีข้อแสดงประการหนึ่งถึงความรู้สึกไม่ดีหรือไม่ถูกต้องระหว่างคนไทยและคนลาว ที่สำคัญคือ ความมีอคติของคนลาวที่มีต่อคนไทย บางคนหรือบางกลุ่มโดยผ่านสื่อที่ตัวเองรับได้ ซึ่งอาจทำให้ภาพลักษณ์ของไทยในสายตาของประชาชนลาวไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือตามความนึกคิดของคนไทยเอง กล่าวคือ คนไทยอาจมองตนเองว่าเป็นชนชาติที่รักสงบ สันติภาพ จริงใจ และเป็นมิตร แต่เพื่อนบ้านของเรากลับมองว่า คนไทยตะลุมตะแลง ไม่จริงใจ มีหน้าซำยังชอบดูถูกเหยียดหยามชาติอื่นว่าค้อยกว่า (สาโรจน์ ชวนะวิรัช, 2538: 2) ข้อนี้ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง

จากการที่ทั้งสองชนชาติไทยและลาวมีอคติต่อกัน ทั้งอาจเป็นการคิดร้ายต่อบุคคลกลุ่มอื่น โดยปราศจากเหตุผลที่พอเพียง โดยแสดงออกมาในรูปของการไม่ชอบ การเหยียดหยัน การหลีกเลียง การพูดต่อต้าน หรือการโจมตีอย่างรุนแรงนั้น อาจเนื่องมาจากบุคคลหรือกลุ่มมีความฝังใจจนไม่สามารถเปลี่ยนความคิดความเข้าใจไปตามข้อมูลที่ต้อง ถ้าบุคคลใด/กลุ่มใดสามารถแก้ไขความรู้สึกความเข้าใจผิด และความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ไม่ชอบด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริงที่มีหลักฐานอย่างชัดเจนหรือน่าเชื่อถือแล้ว ย่อมไม่มีอคติต่อสิ่งหรือบุคคลนั้น ๆ (แสงสุริย์ ลำอานักกุล, 2541: 298)

การสร้างมิตรภาพ ความเข้าใจและภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างคนไทยกับคนลาว จึงต้องมีการปลูกฝัง แนวความคิดของทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทย ให้รู้จักและเข้าใจคนลาวและประเทศลาว อย่างลึกซึ้งในทุกระดับของชนชั้นในสังคม (อาสา สารสิน อ้างใน วันเพ็ญ สุรฤกษ์ บก., 2541: 10) เพราะความเข้าใจที่ถูกต้องนี้ จะนำไปสู่ความไว้วางใจและความสัมพันธ์อันยั่งยืนกันต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมองเห็นความเปราะบางและอ่อนไหวในความสัมพันธ์ไทย-ลาวว่าอยู่ที่มิติทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและจิตวิทยา โดยเฉพาะในเรื่องของความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ และภาพลักษณ์ของคนทั้งสองชาติที่มีต่อกัน จึงต้องการให้ความสนใจว่าในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและระหว่างประชาชนของทั้งสองชาติในปัจจุบันนั้น คนลาวมองคนไทยและมีความรู้สึกนึกคิดต่อคนไทยอย่างไร อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้คนลาวมีความรู้สึกเช่นนั้นกับคนไทย ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพื่อว่าการศึกษานี้จะทำให้คนไทยรู้จักตนเองได้ดียิ่งขึ้น แทนที่จะให้คนไทยมองตัวเองซึ่งแน่นอนย่อมจะมีอคติ และเข้าข้างตนเองเมื่อเรารู้จักตนเองมากขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้เรารู้จักคนลาวในลักษณะ “รู้เขา รู้เรา” มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งยังจะเป็นการให้ข้อเสนอแนะต่อการมีความสัมพันธ์อันยั่งยืนกับประเทศลาว และเป็นตัวอย่างต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประองคองและเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการร่วมมือและพัฒนาประเทศไทยและลาว ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ในภูมิภาคต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของคนลาวที่มีต่อคนไทย
- 1.2.2 เพื่อศึกษาสาเหตุและกลไกที่ทำให้เกิดภาพลักษณ์ดังกล่าว
- 1.2.3 เพื่อหาแนวทางหรือข้อเสนอแนะอันจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างประเทศทั้งสอง

1.3 ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาเรื่องนี้จะทบทวนประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ลาว โดยเน้นศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศทั้งสองนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การศึกษาจะเน้นที่ภาพลักษณ์ของประเทศไทยโดยทั่วไปในสายตาของคนลาว และจะประเมินและวิเคราะห์ทัศนคติ (Opinion) และการรับรู้ (Perception) ที่แท้จริงของคนลาวที่มีต่อคนไทยในกรอบของประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

1.3.1 วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาของคนลาวเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ

ก. การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ เอกสารประกอบการประชุม วารสารและหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยมีข้อมูลที่ต้องการคือ

1) วิวัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-ลาว ตั้งแต่เริ่มสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต (19 ธันวาคม ค.ศ. 1950) จนถึงปัจจุบัน

2) ทัศนคติของคนลาวที่มีต่อคนไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของประเทศไทย ซึ่งแม้ส่วนใหญ่จะเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและราบรื่นจากการมีปัจจัยหลายอย่างร่วมกัน แต่ก็มีขัดแย้งอยู่บ้างในบางครั้ง ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามหากจะให้ประเทศทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนถาวรขึ้นบ้านพี่เมืองน้องอย่างแท้จริง

ข. การทำวิจัยภาคสนาม (Field Study) เนื่องจากภาษาไทยและภาษาลาว สามารถสื่อเข้าใจกันได้คืออยู่แล้ว ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้วางแผนในการทำวิจัยภาคสนามที่แขวงคำม่วนนครเวียงจันทน์ซึ่งผู้ศึกษาได้เดินทางไปเตรียมการล่วงหน้ามาแล้วรวม 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในระหว่างวันที่ 1-25 สิงหาคม ค.ศ. 1998 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 2-4 มีนาคม ค.ศ. 1999 และได้เดินทางไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 25-27 มีนาคม ค.ศ. 1999 และครั้งที่ 2 ในระหว่างวันที่ 3-6 สิงหาคม 2000 ในการวิจัยภาคสนาม ผู้ศึกษาได้ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ด้วยการถามแบบเจาะลึกกับประชาชนคนลาว

ในกลุ่มต่าง ๆ รวม 5 กลุ่ม การวิจัยก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี เพราะก่อนหน้านี้ที่ผู้ศึกษาจะเดินทางไปประเทศลาวเพื่อการวิจัยสนามนั้น ก็ได้ทดลองประเมินแบบสัมภาษณ์ก่อนล่วงหน้าแล้วกับนักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมจำนวน 10 คน จึงช่วยให้การวิจัยสนามในประเทศลาวเป็นไปโดยความเรียบร้อย ไม่มีอุปสรรคมากนัก

อย่างไรก็ตาม ในครั้งแรกก่อนที่ผู้ศึกษาจะเดินทางไปประเทศลาวนั้น ก็ยังมีความกังวลในเรื่องความหวาดระแวงของคนลาวที่มีต่อคนไทยและไม่ค่อยมั่นใจว่าจะได้รับความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์คนลาวเท่าใดนัก เนื่องจากตระหนักว่ายังมีความแตกต่างระหว่างระบอบการเมืองการปกครองของไทยและลาว รวมทั้งความรู้สึกของคนลาวที่มีต่อคนไทย แต่เมื่อได้เข้าไปสัมผัสคนลาวด้วยตนเองแล้ว ก็ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ให้สัมภาษณ์คนลาว ความวิตกกังวลจึงลดลง

เหตุที่เป็นเช่นนี้ คงเป็นเพราะผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์จากคนลาวที่ผู้ศึกษามีโอกาสได้รู้จักและคุ้นเคยกับคณาจารย์ และผู้บริหารของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ที่ผู้ศึกษาได้เคยให้การต้อนรับในขณะที่มาเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ช่วยประสานติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสัมภาษณ์ มีบางกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ศึกษาได้ทาบทามและทำความสนิทสนมไว้ก่อนหน้านี้ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ประกอบด้วยประชากรกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งหมด 28 คน คือ

กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงาน/สังกัด	จำนวน (คน)
1. กลุ่มนักการเมือง/ ข้าราชการ	กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและวัฒนธรรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงป้องกันประเทศ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว	5
2. กลุ่มนักธุรกิจ	บริษัท โตโยต้าลาว จำกัด บริษัท Mekonomists, Inc. Economic Research and Consultancy บริษัท DATACOM โรงแรม Asian Pavilion ร้านอาหาร & คาเฟ่ 117	5
3. กลุ่มนักศึกษา	มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว	4

กลุ่มเป้าหมาย	หน่วยงาน/สังกัด	จำนวน (คน)
4. กลุ่มสื่อมวลชน	สถานีวิทยุกระจายเสียงลาว หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่ หนังสือพิมพ์เวียงจันทน์ใหม่	4
5. กลุ่มประชาชนทั่วไป	บริษัทร่วมทุนไฟฟ้าลาว ห้องอาหารเวียงราตรี สำนักงาน UNDP ประจำประเทศลาว สายลมเย็น guesthouse ร้านถ่ายเอกสาร	10
	รวม	28

การศึกษาในเรื่องนี้ ให้ความสำคัญกับการวิจัยจากเอกสาร ควบคู่กับการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคนลาวจำนวน 28 คน (ตามรายชื่อและตำแหน่งในบทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล หน้า 59 ถึง 61) จะเป็นข้อมูลที่น่ามายืนยันความชัดเจนของผลการศึกษาค้างหนึ่ง

1.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ทั้งข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยสนามโดยการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่างข้างต้น

1.4 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยผู้ศึกษาต้องเดินทางไปกรุงเวียงจันทน์รวม 3 ครั้งนั้น เป็นข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงใช้เวลาในการทำวิจัยค่อนข้างนาน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2542 ถึงเดือนตุลาคม 2543 และประกอบกับข้อจำกัดของเวลาในการทำงานประจำที่ทำอยู่ จึงทำให้ต้องใช้เวลาในการวิจัยมากกว่าปกติ